

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

R.P. Richardi Lyncei ... Vniversa Philosophia Scholastica

Complectens Physicam, siue Scientiam de Corpore naturali

Lynch, Richard

Lvgdvni, 1654

III. De Aere & igne.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95236](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95236)

eius sonitu non nullibi incolæ obsurdefcant: deinde ut totam Ægyptum ripis superfluis inundet, atque fœcundet; ut demum infinito tractu decurrens fontem atque originem mortalibus occulcat, quasi alicubi paruum videri probro sibi esset.

10. Enimuero explicandum superest, quatenus aqua suapte natura grauis à mari, quod terra inferius est, ascendere possit in altissimos montes, ubi tot fontes scaturiunt, tam multa flumina erumpunt. Aliquas causas referam, alias addam; quarum, esto singulæ ad maris per terræ fistulas, & quasi venas ascensum non sufficiant: certè omnes simul sumptæ satis superque erunt. In primis ergo dici potest, terram velut spongiam attrahere, & quasi sugere ad se aquam, eamque in sublimioribus locis refundere: aqua autem sic attracte, reddita, si diuite vena fluat, riuus; si paupere, fons appellatur. Deinde dici potest, intra telluris viscera vastos esse specus, ingentes recessus, abruptos hiatus, & laxa cauaque spacia, intra quæ aqua maris magna copia se se insinuat: & cum occupatam, coarctatamque se deprehendit, & per angustos fistularesque cuniculos, per quos mari extrinsecus premente, & incumbente delapsa est, tota redire, ac retrocedere nequit; exitum, quæ potest via, querit; sursumque erumpit, & modo in fontes scaturit, modo in riuos diffluit.

11. Præterea dici potest, aquam intra telluris cavitates spiritu, & flatu intus agitante compelli, compulsum euehi, sursumque euectam eadem vi foras scaturire: quidem cum vapor, & exhalatio à sole calorem, & cum calore leuitatem mutantur mirandum non est, quod aquam à mari per terræ rimas secū attrahant, sursumque euehant; & illicis, ruptisque montium lateribus foras effundant. Rursus dici etiam potest, aquam per occultas terræ cauernas à pelago sursum ascendere ad replendum vacuum, quemadmodum è contrario aer descendit, latebrososque terræ sinus occupat, nec vacuum in rebus detur. Tandem dici potest, aquas ex imo maris per terræ venas vi solis, ac siderum sursum attrahi, videlicet communis boni causa, & ut terra aquis irrigua, & humore irrigata animalibus vsui sit, iisque alendis deseruiat.

12. Affero tertio: causa fluxuum, & refluxuum maris sydes lunæ est: ita Basilii, Ambrosii, Thomas, Cicero, Ptolemæus, Alensis, Scotus, Conimbricenses, aliique plures, quos ipsi referunt, & sequuntur. Hæc assertio in hunc modum suaderetur, quia æstus maris sequitur motum diurnum lunæ: & sicut luna spatio viginti quinque horarum circulum suum perficit, ita mare eodem spatio temporis bis fluit, refluitque: ac reciprocationem suam absoluit: & sicut luna in quartas diuiditur iuxta quatuor cæli partes, quarum puncta sunt ortus, & occasus, vertex diei, & vertex noctis: ita pariter iuxta easdem periodos fluxus, refluxusque maris dissecatur: primusque fluxus inchoat tribus ferme horis, postquam luna orta est; duratque toridem horis, postquam luna verticem diei, siue meridianum prætergressa est: rursus incipit primus refluxus maris tribus ferme horis ante occasum lunæ, & post eius ortum in altero hemisphærio toridem horis durat: deinde secundus maris fluxus incipit tribus horis, antequam luna verticem noctis seu punctum oppositum nostro

meridiano attingat, & transacto eo puncto toridem horis durat: tandemque tribus horis ante ortum lunæ in nostro hemisphærio secundus refluxus incipit, toridemque horis post eius ortum durat: quis autem sibi persuadeat, hanc symmetriam, & proportionem (ut alias plures omittam) inter motum reciprocum maris, motumque diurnum lunæ intercedere posse, nisi quia alter ab altero regulatur, & causatur.

Verum inquires: si luna gubernatrix tenebrarum, & nobilis vnde ob id æstus maris efficere censetur, cur etiam aquas flumineas fluere, & refluxere non facit. Deinde: si æstus maris lunæ ad scribendus est, cur ea absente, & in aliud hemisphærium delapsa mare æstuat: cur sicut occulto sole luna non micat, sic etiam absente, occultaque luna mare non deseruet, & à reciprocatione non cessat. Rursus: si mare motum lunæ sequitur, cur non solum fluit, verum etiam refluit: certè quantum fluxu suo lunæ obsequitur, tantumdem refluxu suo eirenitur. Postremo: cur fluxus non oriente luna, sed tribus horis postea incipit, aut cur refluxus non incipit, attingente luna meridianum, sed tribus etiam horis postea: sanè sicut lux sole oriente oritur, & à meridie decrescere incipit: ita similiter mare oriente luna fluere, & meridiem transgrediente luna refluxere deberet. Cæterum hæc argumenta non vrgent. Ad primum respondeo, eodumtaxat concludi ad reciprocos æstus attendi oportere, non solum influxum, motumque lunæ, verum etiam aquarum naturas, & qualitates: quæ quam diuersis in locis diuersæ sint, quis non conspiciat? Ad secundum argumentum respondeo: qualitates impulsivæ, quibus luna pelagus ciet, more complurium aliarum qualitarum terras penetrare possunt: vnde interposita terra, & occidente luna pelagus cieri vltro citroque potest: in sole lunam irradiante secus euenit: solaris namque lux telluris opacitatem penetrare non potest. Deinde probabile est, mare sequi motum lunæ non per qualitates sibi à luna impressas, sed per naturalem sympathiam: ad quam impertinens est; quod luna in nostro, vel in alieno hemisphærio sit. Ad tertium respondeo: ideo mare fluit ad litus, ut motum lunæ sequatur: quia vero ad certos terminos, & non vltiores progredi potest, renitente nativo pondere aquæ, & eminentia terræ, ac exigentia totius vniuersi aquis emergere postulantis: ideo mare fluctus suos reprehendit, ad propriumque alueum regreditur, ut iterum fluat, lunæque sequatur. Ad postremum respondeo: ideo fluxus maris tribus horis ab ortu lunæ incipit, quia luna in ea cæli parte, qua tribus horis post ortum suum silit, moueri cæpta est: vnde tam primus maris fluxus cæpit; idemque ordo postea continuari potuit, & debuit.

CAPVT III.

De Aëre, & Igne.

Affero primò: Aër est suapte natura summè humidus, & propè summum calidus: ita cum Aristotele maior, & melior Philosophorum pars. Probatur assertio, primò: quia humidum est, quod alieno termino facillè terminatur, quodque fluidum est; ac proprio termino difficillè terminatur.

terminatur: at ær omnium elementorum facillimè alieno termino terminatur, & difficillimè proprio; omniumque summè fluidum est: vnde ær quacunque penetrat, vbicunque absque difficultate continetur, omnemque locum realem absque negotio occupat, eique se se adaptat. Secundò: quia humor facilem receptionem causat: quoque aliquid humidius est, eo facilius quamvis impressionem suscipit: at ær inter reliqua elementa magis, faciliusque receptivus est: cum actionum omnium, quæ in distans transmittitur, medium sit: quod vero ær sit prope summum calidus, satis perspicuum est ex iis, quæ supra de primarum qualitarum dispositione disseruimus. Obiicies tamen primò cum Galeno, Avicena, & aliis: aqua magis humectat, quam ær, ut experientia testatur: igitur aqua humidior est aëre: ac proinde hic summè humidus non est. Obiicies secundò: qualis qualitas aëri in summo naturaliter congruat, colligendum non est ex suprema aëris regione quæ ob viciniam ignis admodum calida non esse nequit, tametsi summam frigiditatem postulet: neque etiam ex infima regione, quæ varias mutationes extrinsecus subit, sed solum ex media regione, quæ ab agentibus extrinsecis magis libera est: at ær in media regione summè frigidus est, cum ibi imbres, grandines, aliaque frigentia meteora formentur: igitur ær suapte natura summè frigidus est: quo fit primò, ut summè humidus non sit: aliàs idem elementum duas qualitates in summo sibi vendicaret: & sit etiam secundò, ut ær calidus prope summum esse nequeat: aliàs, idem elementum in excellenti, siue intenso gradu qualitates oppositas sibi assereret.

15. Ad primum respondeo: quemadmodum ferrum candens licet calidus non sit itupa in ignem conuersa, merito tamen maioris densitatis magis calefacit, quam ignis in itupa conceptus: ita similiter in præsentia. Ad secundum respondeo: media aëris regio summè frigida est, non ob aëris exigentiam, sed ob exhalationes frigidas, & siccas, vaporesque humidos, & frigidos vi solis, & astrorum illuc ascendentes: non parum etiam confert ad frigiditatem mediæ regionis antiperistasis, siue agentium circumstantium contrarietas: de qua supra lib. 6. tract. 2. cap. 8.

16. Quod ad ignem elementarem attinet, eum esse summè calidum, & sic cum prope summum, experientia constat: & etiam ex iis, quæ hactenus disseruimus, perspicuum est: ubi autem sit, & quale centrum obtineat, adeò exploratum non est: ipse cum plerisque Philosophis censeo, ignem nec incertam, vagamque sedem habere, nec in abditis terræ speluncis residere, ut alij alique arbitrati, sed potius reliquis elementis loco emi-

nere, & infimo, lunarique cælo circumcirca suffusum esse. Primò, quia ut experientia testatur, ignis suapte natura sursum erumpit, ac irrequieto conatu ascendit: & ut ascensui expeditior sit, in acumen se se dirigit, ac flammis suis conum efformat: igitur quia sursum est centrum ignis: quemadmodum deorsum est terræ centrum, quia illuc suis momentis fertur. Secundò, quia reliquis elementis leuior est, ut censu notissimum est: igitur superiorem sedem sibi vendicat.

17. At inquires: si elementum ignis ad cæli concaua longe, lateque diffunditur, cur vicinum aërem non depopulatur, violentasque flammæ ad nos vsque non eiacularur? Rursus quo pabulo illic tamdiu alii potest? voracissimum enim elementum substracto pabulo statim emoritur, ut experientia testatur. Deinde, qui cometas cernimus, cur, noctu saltem globum ipsius ignis, quouis cometa prope modum infinitè maiorem, totamque lunaris cæli extimam superficiem ambitione sua complectentem, neutiquam conspiciamus.

18. Ad primum respondeo: ignis aërem, & reliqua elementa non consumit: tum quia aëris humiditate sua ei resistit: tum quia ignis, quo rarior, eo minus actiuus est: at in sua sphaera rarissimus est. Tum etiam sidera frigiditate præsentia, præsertim Luna, & Saturnus eius calorem coercunt, ut sua vniuerso temperies constet. Ad secundum respondeo: ignis ob id extra centrum pabulo tantopere eget, quia contrariis vndique cingitur: cum enim inter reliqua elementa ut magis actiuus est, sic etiam minus resistat, contrariis statim succumberet, nisi pabulo aliquo aleretur: at in sua sphaera contrariis circum circa non oppugnatur: siquidem cælum, quo regitur, ei non contrariatur, cum ferè aut omnino incorruptibile sit: aërem autem quem infra se habet, cum prope summum calidus sit, ei parum contrariatur: summa enim humiditas aëris, tametsi siccitati ignis opposita sit, quia tamen qualitas passiva, non actiua est, ideo in ignem non tam agit, & si etiam aliquid agat, quam ei resistit, eiusque actiuitatem retundit. Ad postremum respondeo: ignis à nobis non conspicitur, tum ob distantiam, tum ob celeritatem, qua à sphaeris cælestibus in gyrum agitur: tum etiam ob raritatem: experientia enim compertum est, corpora, quo magis distant, eo minus videri: quoque velocius cientur, eo minus etiam à nobis discerni: ut cernere est in tabula aliqua litteris insculpta, quæ immota à nobis legitur: si verò celerrimè huc illuc moueatur, legi non potest: ac tandem, quò rariora sunt corpora, eo etiam minus videri posse: vnde aërem ipsum ratione suæ raritatis in semetipso non cernimus, & loca aëre plena vacua nobis videntur.